

PAUL VALÉRY

Teste

NTAMO

Teste

PAUL VALÉRY

Teste

SUOMENTANUT
Sampsa Laurinen

NTAMO
Helsinki
2 0 2 4

© 2024 SAMPSA LAURINEN (SUOMENNOS)

ISBN 978-952-215-876-5

ULKOASU & KANSI

Göran de Kopior

KANNEN KUVA

Sampsa Laurinen & Tomi Parkkonen

VALMISTAJA

BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

NTAMO

Helsinki 2024

www.ntamo.net

ALKUSANAT

”Ilta Testen seurassa” -NOVELLIN
ENGLANNINKIELISEEN LAITOKSEEN

Mielikuvitushenkilö, jonka luojaksi vartuin valveutuneessa ja puoliksi kypsymättömässä iässä... syvähenkisessä nuoruudessani, on nähtävästi elänyt tuosta kadonneesta ajanjaksosta lähtien jonkinlaista elämää, jonka lukijat ovat hänelle suoneet pikemminkin hänen pidättyväisyytensä kuin pukahdustensa vuoksi.

Teste sai alkunsa – samassa huoneessa, jossa Auguste Comte oli viettänyt ensimmäiset vuotensa – aikana, jolloin oma tahtoni päihdytti minua ja koin outoa, liiallista itsetietoisuutta.

Minua vaivasivat pisteliäät täsmällisyyden puuskat. Yltiöpäisessä ymmärtämisenhalussani pyrin äärimmäisyyksiin ja etsin huomiokykyni hajoamispisteitä.

Tein siis voitavani pitkittääkseni joidenkin ajatusten kestoa. Kaikkeen sellaiseen, mikä oli minulle helppoa, suhtauduin välinpitämättömästi, lähes vihamielisesti. Koin velvollisuudekseni tutkia ponnistelukokemuksia, eivätkä minulle kelvanneet pelkät synnynnäisten hyveiden luonnostaan kantamat onnenhedelmät. Tulokset – ja siten myös *teot* – ylimalkaan merkitsivät minulle paljon vähemmän kuin tekijän energia ja tavoittelemansa asiat. Näin ollen teologiaa voi löytää vähän kaikkialta.

Epäilin kaunokirjallisuutta ja varsin täsmällistäkin runotyöskentelyä. Kirjoittaminen vaatii aina ”älyn uhraamista”. Tiedetäänhän, että kielen ylenmääräinen täsmällisyys ei riitä täyttämään seipitteen lukemisen ehtoja. Järkeä vaatisi mielellään myös yleiseltä kielenkäytöltä täydellisyyttä ja puhtautta, jotka eivät ole sen vallassa. Vaan harvassapa ovat lukijat, jotka nauttivat ainoastaan pinnistellessään. Saavutamme huomiota pelkillä huvituksilla, mutta sellainen huomio on passiivista.

Sitä paitsi minusta tuntui halventavalta hajottaa pyrintöjäni huolestumalla siitä, millaisen vaikutuksen tekisin muihin, kun kerran tahdoin intohimoisesti tuntea ja tunnustaa itseni sellaiseksi kuin olin – kiertelemättä mitään, teeskentelemättä yhtään, vaipumatta omahyväisyyteen.

En hylännyt vain kirjallisuutta vaan myös Filosofian niiden Heikkojen ja Epäpuhtaiden asioiden piiriin, joista kieltäydyin täydestä sydämeistäni. Perinteiset spekuloinnin-aiheet kiihottivat minua niin pahankurisesti, että aloin hämmästellä filosofien lisäksi myös itseäni. En ollut ymmärtänyt, että nuo yleisesti esitettävät kysymykset eivät sinänsä ole kovin merkittäviä, mutta ne lainaavat suuren osan vetovoimastaan ja kunniastaan *konventioilta*, jotka on tunnettava ja otettava vastaan päästäkseen filosofien seuraan. Nuoruudessa konventiot tuleekin ymmärtää väärin: sokeasti ne joko omaksutaan tai kumotaan. Pohdiskelevan elämän alkuvaiheessa emme vielä käsitä, että ihmisen on ensin tehtävä omavaltaisia päätöksiä rakentaakseen perustan jollekin: kielelle, yhteisölle, tiedonalalle tai taideteokselle. Koskapa en tätä ymmärtänyt, halveksin salassa mutta säännönmukaisesti kaikkia sellaisia mielipiteitä ja hengenkäytäntöjä, jotka syntyvät yhteiselämästä ja suhteistamme muihin ihmisiin mutta tukahtuvat vapaaehtoisessa yksinäisyydessä. Vain inhoten saatoin

pohtia sellaisia ideoita, jotka ovat syntyneet tai lähteneet liikkeelle yksilön omista peloista, paheista, toiveista tai kauhukokemuksista, eivätkä suinkaan itsen ja asioiden vapaasta ja väärentämättömästä havainnoinnista.

Yritin rajata itseni vain *todellisiin* ominaisuuksiini. En juurikaan luottanut keinovaroihini, vaivatta tunnistin itsessäni aiheita vihata itseäni, mutta sain voimaa ehtymättömästä selvyysdenkaipuustani, idolien ja vakaumusten halveksumisesta, helppoutta kohtaan tuntemastani inhosta ja omien rajojeni aistimisesta. Loin itselleni sisäisen saaren, jonka tunnistamiseen ja vahvistamiseen hukkasin aikaani...

Herra Teste syntyi jonakin sellaisena päivänä, jolloin edellä kuvaamani mielentilat olivat tuoreessa muistissa.

Hän muistuttaa minua yhtä läheisesti kuin lapsi voi muistuttaa sellaista isää, joka on siittänyt tämän heikkona hetkenään ja omasta olemuksestaan vieraantuneessa tilassa.

Toisinaan saatamme hylätä elämän vietäväksi poikkeuksellisen hetken synnyttämän poikkeuksellisen luomuksen. Ei liene mahdotonta, että tiettyjen henkilöiden poikkeuksellisuus, hyvässä ja pahassa, johtuisi heidän siittäjiensä ja synnyttäjiensä hetkellisistä ruumiin- ja mielentiloista. Kenties tuo horjahdus välittyy eteenpäin omille urilleen. Eivätkö tekojemme mielekkyys ja tarkoitus, lahjakkuutemme kaikkiaan, kumpua *oudosta vaistosta, jolla ylläpidämme itsessämme jotakin harvinaista?*

Panin merkille, että Testen kaltainen olento tuskin voisi pitkittää olemassaoloaan todellisuuden piirissä joitakin varttitunteja pidempään, ja totesin, että hänen olemassaolonsa ongelma ja kestäkysymys riittävät sellaisinaan antamaan hänelle jonkinmoisen elämän. Tuo ongelma on kuin itu. Idut elävät, mutta on sellaisiakin ituja, jotka

eivät pysty kehittymään. Ne yrittävät elää, muodostavat hirviöitä, ja hirviöt kuolevat. Todellisuudessa me tunnemme ne ainoastaan tuon yhden *huomattavan ominaisuuden* eli kestäkyvyttömyytensä ansiosta. Sellaiset olennot ovat *epänormaaleja*, joilla on hiukan vähemmän tulevaisuutta kuin *normaaleilla*. Ne muistuttavat ajatuksia, joihin kätkeytyy ristiriitaisuuksia. Ne muodostuvat mielessä, vaikuttavat oikeilta ja hedelmällisiltä, mutta raunioituvat seurauksiinsa, kun niiden ilmaantuminen käy pian niille itselleen turmiolliseksi.

Kukapa tietää, onko suuri osa niistä ihmeellisistä ajatuksista, joiden äärellä lukuisat suuret ja lukemattomat pienet sielut ovat vuosisatojen saatossa kalvenneet, sittenkin psykologisia hirviöitä – IDEAHIRVIÖITÄ – jotka ovat syntyneet naiivista tavastamme soveltaa tiedustelutaitojamme mihin milloinkin – ottamatta kuuleviin korviimme, että meidän ei tule tiedustella kuin sellaisista lähteistä, joista voimme saada todenmukaisia vastauksia.

Lihalliset hirviöt nääntyvät nopeasti elettyään kuitenkin jonkin verran. Eikä mikään liene niin opettavaista kuin pohtia niiden kohtaloa.

Miksi herra Teste on mahdoton? Tämä kysymys on kuin hänen sielunsa. *Se muuttaa teidät herra Testeksi*. Sillä hän ei ole mitään muuta kuin mahdollisuuden demoni. Häntä hallitsee huoli kokonaiskapasiteetistaan. Hän tarkkailee ja ohjaa itseään tahtomatta tulla ohjatuksi. Hän tuntee vain kaksi arvoa, kaksi kategoriaa, joilla hänen tietoisuutensa rajoittuu määrittämään hänen toimintaansa: *mahdollinen* ja *mahdoton*. Hänen omituisissa aivoissaan filosofia ei nauti suurta luottamusta, kieli on alituisen syytettynä, lähes kaikkia ajatuksia säestää tunne niiden turhuudesta; jäljelle jää vain odottaminen tai täsmennettyjen toimenpiteiden suorittaminen. Hänen lyhyt ja intensiivinen elämänsä kuluu

tarkastelemalla mekanismia, joka luo ja järjestää tunnetun ja tuntemattoman välisiä suhteita. Pimeillä ja läpätunkevilla voimillaan hän myös jäljittelee itsepintaisesti sellaisia ominaisuuksia, joita on eristetyllä järjestelmällä, jossa rajattomuutta ei tunneta.

Välittääkseni jonkinlaisen ajatuksen tuollaisesta hirviöstä, kuvatakseni sen ulkoista olemusta ja tapoja, luonnostellakseni edes hippogryfin, älyllisen mytologian houreen, se vaatii – ja siten myös sallii – että ellen nyt sentään luo niin ainakin käytän väkinäistä ja toisinaan abstraktioilla vahvistettua kieltä. Yhtä tarpeen on tuttavallisuus ja ripaus sellaisia itsestäänselvyyksiä ja kansanomaisia ilmauksia, jollaisiin myönnymme oman itsemme seurassa. Emme kainostele sisällämme elävän olennon kanssa.

Näin erityisille ehdoille alisteinen kirjoitus ei ole alkuperäis-kielelläkään helppolukuinen. Sitäkin suurempia, lähes ylittämättömiä vaikeuksia tekstin täytyy tuottaa sille, joka tahtoo välittää sen vieraalle kielelle.

PAUL VALÉRY

1925

ILTA TESTEN SEURASSA

Vita Cartesii est simplicissima...

Tyhmyys ei ole vahvuuteni. Olen kohdannut useita yksilöitä, vieraillut joidenkin kansojen keskuudessa, osallistunut erilaisiin yrityksiin, joista en ole piitannut. Olen syönyt lähes päivittäin. Naisista minulla on omat kokemukseni. Mieleeni palaa muutamia satoja kasvoja, pari kolme suurta näytöstä ja ehkä 20 kirjan anti. En ole valikoinut asioista parhaimpia tai huonoimpia, vaan muistini on säilyttänyt sen, mikä säilymään pystyy.

Tällainen aritmetiikka säästää minut hämmästelemästä ikääntymistäni. Voisin tehdä tiliä henkeni voitokkaista tuokioista, kuvitella niiden liittyvän yhteen ja muodostavan *onnellisen* elämän... Sen sijaan luulen arvioineeni itseni oikein. Harvoin olen kadonnut itseni näköpiiristä. Olen inhonnut ja ihaillut itseäni – sittemmin olemme vanhenneet yhdessä.

Usein luulin jo tulleeni tieni päähän, kun uupumuksesta ahdistuneena menetin viimeisetkin voimani yrittäessäni ymmärtää jotakin tuskallista tilannetta. Tämä valaisi minulle, että arvostamme omia ajatuksiamme aivan liikaa sen perusteella, miten toiset omia ajatuksiaan *ilmaisevat!* Siitä lähtien vain ani harvat miljardeista korviini soperretuista sanoista ovat liikuttaneet minua toivotuilla tarkoituksillaan; yhtä lailla olen tuntenut kaikkien niiden sanojen, joita itse olen osoittanut muille, aina erkaantuvan omista ajatuksistani – sillä sanottuina ajatukset muuttuvat *muuttumattomiksi*.

” Olen olemalla,
ja nähdessäni itseni
näen itseni
katsovan itseäni
ja niin edelleen...

” Valéryn *Monsieur Teste*a olen kolunnut
perusteellisesti ja hankkinut aina uusia
kappaleita, koska luen kirjan riekaleiksi.

THOMAS BERNHARD

TESTE ON VUOSIKAUSIEN AJAN OMISTAUTUNUT
POHTIMAAN TIETÄMISIÄÄN JA TUNTEMISIAAN.

TÄMÄN KIRJAN MINÄ PÄÄSEE VÄLITTÄMÄÄN
MEILLE HÄNEN LÖYTÖJÄÄN JA OTTEITAAN.
RANSKALAINEN KIRJAILIJA PAUL VALÉRY
(1871–1945) ESITTELI HAHMON 1896 JA JÄI

MONIEN LUKIJOIDENSA TAVOIN HERRA
TESTEN KANSSA PÄÄSEMÄTTÖMIIN.

SUOMENTAJAN JÄLKISANASSAAN
SAMPSA LAURINEN KÄY LÄPI

SEPITTÄMISEN VAIHEET.

NTAMO 2024

9 789522 158765

ISBN 978-952-215-876-5